

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

15 септември 2022 година *

[Текст, поправен с определение от 28 октомври 2022 година]

„Преюдициално запитване — Директива 2004/38/ЕО — Право на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки — Член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) — Понятието „други членове на семейството, които са членове на домакинството на гражданина на Съюза, който има основното право на пребиваване“ — Критерии за преценка“

По дело C-22/21

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Supreme Court (Върховен съд, Ирландия) с акт от 13 януари 2021 г., постъпил в Съда на 14 януари 2021 г., в рамките на производство по дело

SRS,

AA

срещу

Minister for Justice и Equality

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: К. Jürimäe, председател на състава, N. Jääskinen, M. Safjan, N. Piçarra (докладчик) и M. Gavales, съдии,

генерален адвокат: G. Pitruzzella,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за SRS и AA, от К. Berkeley, solicitor, M. Flynn, JC, и M. C. O'Dwyer, SC

* Език на производството: английски.

- [поправено с определение от 28 октомври 2022 г.] за Minister for Justice and Equality, от M. Browne, A. Joyce и J. Quaneу, в качеството на представители, подпомагани от D. Brett, D. Conlan Smyth, SC, и T. O'Connor, BL,
- за чешкото правителство, от M. Smolek и J. Vlácił, в качеството на представители,
- за датското правителство, от J. Nymann-Lindegren и M. Søndahl Wolff, в качеството на представители,
- за нидерландското правителство, от M. K. Bulterman и J. M. Hoogveld, в качеството на представители,
- за Кралство Норвегия, от J. T. Kaasin и H. Ruus, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от E. Montaguti и J. Tomkin, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 10 март 2022 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО (ОВ L 158, 2004 г., стр. 77; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 56).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между SRS и AA, от една страна, и Minister for Justice and Equality (министър на правосъдието и равенството, Ирландия), от друга, по повод законосъобразността на решение за отказ да се издаде разрешение за пребиваване.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображение 6 от Директива 2004/38 гласи:

„За да се съхрани единството на семейството в по-широк смисъл и без да се засяга забраната на дискриминацията, основана на националност, положението на лица, които не са включени в определението за членове на семейство съгласно настоящата директива и които поради това нямат автоматично право на влизане и пребиваване в приемащата държава членка, следва да бъде разгледано от приемащата държава членка въз основа на националното ѝ законодателство, за да се реши, дали на тези лица може да се предостави

право на влизане и пребиваване, като се отчита тяхното взаимоотношение с гражданина на Съюза или други обстоятелства, като финансова или физическа зависимост от гражданина на Съюза“.

4 Член 2, точка 2 от тази директива, озаглавен „Определения“, гласи:

„За целите на настоящата директива:

[...]

2) „Член на семейство“ означава:

- а) съпруга/съпругата;
- б) партньор, с когото гражданинът на Съюза е сключил регистрирано съжителство въз основа на законодателството на държава членка, ако законодателството на приемащата държава членка третира регистрираното съжителство като равносилно на брак и в съответствие с условията, посочени в приложимото за случая законодателство на приемащата държава членка;
- в) преки наследници, които са на възраст под 21 години или които са лица на издръжка, както и такива, които са наследници на съпруга/съпругата или партньора така, както е определен в буква б);
- г) преки роднини по възходяща линия на издръжка, както и такива преки роднини на съпруга/съпругата или партньора, така както е определен в буква б)“.

5 Член 3 от Директивата е озаглавен „Бенефициенти“ и гласи:

„1. Настоящата директива се прилага за всички граждани на Съюза, които се движат или пребивават в държава членка, различна от тази, на която са граждани, и за членовете на техните семейства (така, както са определени в член 2, точка 2, които ги придружават или се присъединяват към тях.

2. Без да се засягат правата на свободно движение и пребиваване, които въпросните лица могат да имат сами по себе си, приемащата държава членка в съответствие с нейното национално законодателство улеснява влизането и пребиваването на следните лица:

- а) всякакви други членове на семейството (независимо от тяхната националност), които не отговарят на определението, посочено в член 2, точка 2, и които в държавата, от която идват, са лица на издръжка или са членове на домакинството на гражданина на Съюза, който има основното право на пребиваване или в случаите, когато сериозни здравословни причини задължително изискват лична грижа за члена на семейството от страна на гражданина на Съюза;
- б) партньора, с когото гражданинът на Съюза има трайна връзка, което е надлежно удостоверено.

Приемащата държава членка извършва подробен преглед на личните обстоятелства и аргументира всеки отказ на разрешение за влизане или пребиваване на тези лица“.

Ирландското право

- 6 Директива 2004/38 е транспонирана в ирландския правен ред с European Communities (Free Movement of Persons) (No. 2) Regulations 2006 [Правилник от 2006 г. за Европейските общности (свободно движение на хора) (№ 2)] (наричан по-нататък „Правилникът от 2006 г.“).
- 7 Член 2, параграф 1 от този правилник, който транспонира член 3, параграф 2, първа алинея от Директива 2004/38 в посочения правен ред, гласи следното:

„[...]

„допуснат като член на семейството“ на гражданин на Съюза е всеки член на неговото семейство, независимо от гражданството му/й, който/която не отговаря на условията, за да е член на семейството на гражданина на Съюза и в своята държава на произход, на обичайно или предходно пребиваване

- a) е на издръжка на гражданина на Съюза;
- b) е член на домакинството на гражданина на Съюза;
- c) поради сериозни здравословни причини задължително има нужда гражданинът на Съюза лично да се грижи за него/нея; или
- d) е партньорът, с когото гражданинът на Съюза има надлежно удостоверена трайна връзка“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 8 SRS и AA, родени в Пакистан съответно през 1978 г. и 1986 г., са първи братовчеди. През 1997 г. SRS се премества в Обединеното кралство със семейството си и придобива британско гражданство през 2013 г. AA отива в Обединеното кралство през 2010 г., за да продължи университетското си образование, започнало в Пакистан. На това основание той има четиригодишна студентска виза, която не му позволява да работи, и се настанява в жилището, където живее SRS.
- 9 Така SRS и AA живеят заедно, по-специално с родителите на SRS, докато през януари 2015 г. последният заминава за Ирландия. AA, чиято студентска виза изтекла на 28 декември 2014 г., се присъединява към SRS в Ирландия на 5 март 2015 г., без да притежава виза. От тази дата и двамата живеят в едно и също жилище.
- 10 На 24 юни 2015 г. AA подава молба до министъра на правосъдието и равенството да му бъде издадено разрешение за пребиваване, като изтъква, от една страна, своята финансова зависимост от SRS и от друга страна, статута си на член на семейството, който е част от домакинството на SRS. Тази молба е отхвърлена с решение от 21 декември 2015 г. и по-специално с мотива, че може да се вземе предвид само периодът след натурализацията на SRS през февруари 2013 г., поради което трябва да се счита, че SRS и AA са живели заедно в продължение на по-малко от две години.

- 11 През януари 2016 г., след като прилага към преписката други документи, с които да докаже, че в периода между юли 2010 г. и януари 2015 г. е бил на издръжка на SRS, AA иска преразглеждане на това решение. На 15 август 2016 г. министърът на правосъдието и равенството потвърждава посоченото решение с мотива, че макар SRS и AA да са живели на един и същ адрес, все пак не било доказано, че SRS „фактически е бил глава на това домакинство в Обединеното кралство“.
- 12 Тогава SRS и AA подават пред High Court (Висш съд, Ирландия) жалба за отмяна на решението от 15 август 2016 г. Те изтъкват, че критерият „глава на домакинството“ е неясен и че не разполагат с указания как да го изпълнят. С решение от 25 юли 2018 г. този съд отхвърля жалбата, като приема, че за да бъде квалифициран като „друг член на семейството, който е член на домакинството на гражданин на Съюза“ по смисъла на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38, трябва да се докаже, че този гражданин е „глава на домакинството“ в своята държава на произход.
- 13 SRS и AA обжалват това решение пред Court of Appeal (Апелативен съд, Ирландия), като поддържат по-специално, че High Court (Висш съд) тълкувал ограничително понятието „друг член на семейството, който е член на домакинството на гражданина на Съюза“ и че не е взел предвид текстовете на Директива 2004/38 на другите езици. С решение от 19 декември 2019 г. Court of Appeal (Апелативен съд) отхвърля тази жалба. Той приема, че живеещите под един покрив лица не са непременно част от едно и също домакинство и че за да могат да се считат за членове на семейството, които са членове на домакинството на гражданин на Съюза, тези лица трябва да са неразделна част от семейната единица на този гражданин и да останат такива в обозримо бъдеще, като живеят под един покрив в приемащата държава членка не само от съображения за удобство, но и поради емоционална връзка.
- 14 На SRS и AA е разрешено да подадат жалба до Supreme Court (Върховен съд, Ирландия), запитващата юрисдикция. На 20 юли 2020 г. тази юрисдикция свежда жалбата до тълкуването на понятието „друг член на семейството, който е член на домакинството на гражданина на Съюза“ по смисъла на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38.
- 15 Като отбелязва някои разлики в текстовете на Директива 2004/38 на различните езици, тази юрисдикция посочва, че изразът „глава на домакинството“, макар и остарял, може да бъде полезен за разбирането на това понятие. Тя предлага също така редица критерии, за да се стигне до еднакво тълкуване на това понятие, сред които са продължителността и целта на домакинството. Тя добавя, че с оглед на преследваната с тази директива цел, а именно да се улесни движението на гражданите на Съюза, би следвало да се определи и дали гражданинът на Съюза би бил възпрепятстван да се премести в друга държава членка, ако съответният друг член на семейството му по смисъла на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от тази директива не бъде в състояние да го придружи.
- 16 При тези обстоятелства Supreme Court (Върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
 - „1) Може ли понятието „член на домакинството на гражданин на Съюза“, използвано в член 3[, параграф 2, първа алинея, буква а)] от Директива [2004/38], да бъде определено по такъв начин, че да има всеобщо приложение в целия [Европейски с]ъюз, и ако е възможно, какво е това определение?

2) Ако не може да бъде дадено определение на това понятие, по какви критерии съдиите следва да разглеждат доказателствата, така че националните съдилища да могат да решат в съответствие с установен набор от фактори кой е или кой не е член на домакинството на гражданин на Съюза за целите на свободното движение?“.

По преюдициалните въпроси

- 17 С въпросите си, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска от Съда да тълкува понятието „всякакви други членове на семейството, които са членове на домакинството на гражданина на Съюза, който има основното право на пребиваване“ по член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38, така че да уточни критериите, които трябва да се вземат предвид за тази цел.
- 18 В самото начало е важно да се отбележи, че макар член 3, параграф 2, първа алинея от Директива 2004/38 да се позовава на националното законодателство, това позоваване, както посочва Европейската комисия в писменото си становище, не се отнася до определението на посочените в тази разпоредба лица, а до условията, при които приемащата държава членка трябва да улесни тяхното влизане и пребиваване.
- 19 При положение че посочената разпоредба не съдържа изрично препращане към правото на държавите членки за определяне на понятието „всякакви други членове на семейството, които са членове на домакинството на гражданина на Съюза“, както от изискването за еднакво прилагане на правото на Съюза, така и от принципа за равенство следва, че същата разпоредба трябва по принцип да получи самостоятелно и еднакво тълкуване навсякъде в Съюза, като се държи сметка не само за обичайния смисъл на нейния текст, но и за контекста, в който тя се вписва, и за целите на правната уредба, от която тя е част (вж. в този смисъл решения от 21 декември 2011 г., Ziolkowski и Szeja, C-424/10 и C-425/10, EU:C:2011:866, т. 32, от 26 март 2019 г., SM (Деца, поставени под кафала по алжирското право), C-129/18, EU:C:2019:248, т. 50 и от 24 февруари 2022 г., А и др. (Застрахователни договори „unit-linked“), C-143/20 и C-213/20, EU:C:2022:118, т. 68).
- 20 Що се отнася до буквалното тълкуване на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38, най-напред следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда формулировката, използвана в текста на разпоредба от правото на Съюза на един от езиците, не може да служи като единствена основа за тълкуването на тази разпоредба или да ѝ се отдава предимство пред текстовете на останалите езици. Необходимостта от еднакво тълкуване и прилагане на всяка разпоредба от правото на Съюза изключва възможността последната да се разглежда отделно според текста на един от езиците, а напротив, изисква тя да се тълкува в зависимост от общия разум и целите на правната уредба, от която е част (вж. в този смисъл решения от 27 октомври 1977 г., Bouchereau, 30/77, EU:C:1977:172, т. 14 и от 25 февруари 2021 г., Bartosch Airport Supply Services, C-772/19, EU:C:2021:141, т. 26).
- 21 В случая, макар изразите, използвани в текстовете на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38 на някои езици — като текста на испански (*viva con*), на италиански (*convive*) или на нидерландски (*inwonen*) — да могат да се тълкуват като отнасящи се до обикновено съжителство под един и същ покрив, изразите, използвани в текстовете на тази разпоредба на други езици, се отнасят до домашния живот и всички дейности и въпроси, свързани със съвместния семеен живот в рамките на едно и също домашно

огнище, което предполага нещо повече от просто споделяне на жилище или обикновено временно съжителство само от съображения за удобство. Такъв по-специално е случаят с текста на посочената разпоредба на чешки (*domácnost*), немски (*häusliche Gemeinschaft*), естонски (*leibkond*), английски (*household*) или френски (*ménage*), унгарски (*háztartás*), португалски (*comunhão de habitação*), словашки (*domácnost*) и фински (*samassa taloudessa*) език.

- 22 Освен това следва да се отбележи, че нищо в текста на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38 не позволява да се приеме, че за целите на тълкуването на тази разпоредба трябва да се използва понятието „глава на домакинството“. Всъщност, както уточнява генералният адвокат в точка 34 от заключението си, това би означавало на практика да се наложи допълнителен критерий, който не е предвиден в текста на посочената разпоредба.
- 23 Буквалното тълкуване на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38, че за да може „друг член на семейството“ да попада в обхвата на тази разпоредба, той трябва да има връзка със съответния гражданин на Съюза, която предполага нещо повече от обикновено съжителство само от съображения за удобство, се потвърждава от контекста, в който се вписва тази разпоредба. Всъщност другите две хипотези, посочени в същата разпоредба, разглеждани във връзка със съображение 6 от тази директива, се отнасят до положение на зависимост на „другия член на семейството“ от гражданина на Съюза. Първата, а именно хипотезата, при която другият член на семейството е на издръжка на гражданина на Съюза, се отнася до положение на финансова зависимост. Втората, а именно хипотезата, при която сериозни здравословни причини изискват задължително гражданинът на Съюза лично да се грижи за съответния „друг член на семейството“, посочва изрично положение на физическа зависимост. В този контекст разглежданата в главното производство хипотеза — при която другият член на семейството е член на домакинството на гражданина на Съюза — трябва също да се разглежда като отнасяща се до положение на зависимост, този път обаче основано на наличието на тясна и стабилна лична връзка между тези две лица.
- 24 Освен това такова тълкуване се потвърждава от целта, преследвана с член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38, във връзка със съображение 6 от нея, което уточнява, че тази директива цели „съхран[яване на] единството на семейството в по-широк смисъл“, като се улесни влизането и пребиваването на лицата, които, макар да не спадат към някоя от категориите „членове на семейството“ на гражданин на Съюза, определени в член 2, точка 2 от тази директива, въпреки това поддържат тесни и стабилни семейни връзки с този гражданин поради специфични фактически обстоятелства (вж. в този смисъл решения от 5 септември 2012 г., Rahman и др., С-83/11, ЕУ:С:2012:519, т. 32, от 26 март 2019 г., SM (Деца, поставени под кафала по алжирското право), С-129/18, ЕУ:С:2019:248, т. 60).
- 25 За разлика от определените в член 2, точка 2 от Директива 2004/38 членове на семейството на гражданина на Съюза, „другите членове на семейството“ на този гражданин по смисъла на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от същата директива имат не право на влизане и пребиваване в приелата гражданина държава членка, а възможността да им бъде предоставено такова право, както е посочено в съображение 6 от тази директива, „като се отчита тяхното взаимоотношение с гражданина на Съюза или други обстоятелства, като финансова или физическа зависимост от гражданина на Съюза“. За тази цел тези „другите членове на семейството“ се ползват, в съответствие с член 3, параграф 2, втора алинея от

- същата директива, от процесуални гаранции, а именно гаранцията да получат решение по молбата си за влизане и пребиваване, което трябва да се основава на подробен преглед на личното им положение и да взема предвид всички конкретни обстоятелства по него и което в случай на отказ следва да е аргументирано (вж. в този смисъл решения от 5 септември 2012 г., *Rahman* и др., C-83/11, EU:C:2012:519, т. 19—22 и от 26 март 2019 г., *SM* (Деца, поставени под кафала по алжирското право), C-129/18, EU:C:2019:248, т. 62).
- 26 При тези условия, за да може да се счита за член на домакинството — по смисъла на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38 — на гражданин на Съюза с право на пребиваване в приемащата държава членка, „другият член на семейството“ трябва да представи доказателства за тясна и стабилна лична връзка с този гражданин, свидетелстващи, че между тези две лица има положение на реална зависимост, както и че споделят съвместен домашен живот, който не е бил предизвикан с цел да се постигне влизане и пребиваване в приемащата държава членка (вж. в този смисъл решение от 5 септември 2012 г., *Rahman* и др., C-83/11, EU:C:2012:519, т. 38).
- 27 За да се прецени дали е налице такава връзка, степента на родство между гражданина на Съюза и съответния друг член на неговото семейство със сигурност е фактор, който трябва да се вземе предвид. Въпреки това, както по същество отбелязва генералният адвокат в точки 40 и 41 от заключението си, в зависимост от характерните за всеки случай обстоятелства следва да се вземат предвид и близостта на съответното семейно отношение, реципрочността и силата на съществуващата между тези две лица връзка. Тази връзка трябва да е такава, че ако съответният друг член на семейството не може да бъде член на домакинството на гражданина на Съюза в приемащата държава членка, поне едно от тези две лица ще бъде засегнато.
- 28 Не може обаче да се изисква посочената връзка да е такава, че гражданинът на Съюза да се откаже да упражнява свободата си на движение, ако този друг член на неговото семейство не може да го придружава или да се присъединява към него в приемащата държава членка. Всъщност такава изискване би означавало приравняване на съответния „друг член на семейството“ по смисъла на член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38 на членовете на семейството, изрично посочени в член 2, параграф 2 от тази директива.
- 29 Продължителността на съвместния домашен живот на гражданина на Съюза с другия член на неговото семейство също представлява важно обстоятелство, което трябва да се вземе предвид, за да се прецени дали е налице стабилна лична връзка. Тази продължителност трябва да може да бъде определена независимо от датата, на която е придобит статутът на гражданин на Съюза. Всъщност от член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38, тълкуван в светлината на съображение 6 от нея, следва, че за да се прецени стабилността на личната връзка между тези две лица, следва да се вземе предвид не само периодът след придобиването на този статут, но и периодът преди това.
- 30 Ето защо на поставените въпроси следва да се отговори, че член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че посоченото в тази разпоредба понятие „всякакви други членове на семейството, които са членове на домакинството на гражданина на Съюза, който има основното право на пребиваване“ се отнася до лицата, които поддържат с този гражданин отношение на зависимост, основано

на тесни и стабилни лични връзки, изградени в рамките на едно и също семейно огнище, в контекста на съвместен домашен живот, който надхвърля обикновеното временно съжителство, установено само от съображения за удобство.

По съдебните разноски

- 31 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Член 3, параграф 2, първа алинея, буква а) от Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО,

трябва да се тълкува в смисъл, че:

посоченото в тази разпоредба понятие „всякакви други членове на семейството, които са членове на домакинството на гражданина на Съюза, който има основното право на пребиваване“ се отнася до лицата, които поддържат с този гражданин отношение на зависимост, основано на тесни и стабилни лични връзки, изградени в рамките на едно и също семейно огнище, в контекста на съвместен домашен живот, който надхвърля обикновеното временно съжителство, установено само от съображения за удобство.

Подписи